

NOTAT

TIL: Storkommunegruppen

FRA: Kristine M. Madsen og Bente Holmvang , Bull & Co Advokatfirma AS

DATO: 23. juni 2006

Ansvarlig advokat: Kristine M. Madsen

HØRINGSUTTALELSE TIL FORSKRIFT TIL LOV OM EIGEDOMSREGISTRERING (MATRIKKELFORSKRIFTEN)

Kommunenes immaterielle rettigheter og vederlag for disse

I høringsbrevet fra Miljøverndepartementet av 31. mars 2006 er det uttalt at departementet har forsøkt å unngå gjentakelse av bestemmelser som fremkommer direkte av loven og at forskriften derfor gjennomgående må holdes opp mot lovens bestemmelser.

Forslaget til forskriftens § 13-6 er relatert til lovforslagets § 31, andre ledd der det fastslås at kommunene har plikt til å stille data fra kartverket i kommunen til disposisjon for innsyn i matrikkelen og bruk i oppmålingsforretninger. Denne bestemmelsen må også sees i sammenheng med lovens § 51, femte ledd som presiserer at ved gjennomføring av loven skal Staten samtidig få overført data som kommunen tidligere har ført, det vil si en overføring av eiendomsdata fra kommunene til Staten.

I Ot.prp. nr. 70 (2004-2005) er det fastslått at departementet legger til grunn at Staten kan kreve å få utlevert disse opplysningene fra de kommunale databaser uten vederlag.

Storkommunegruppen har i sin høringsuttalelse til forslaget til Lov om eigedomsregistrering gitt uttrykk for sterk uenighet i dette standpunkt. Det ble fra Storkommunegruppens side påpekt at de kommunale GAB- og DEK-registre måtte anses som databaser med vern etter Åndsverkloven § 43 og at rettighetene tilligger kommunene. Vernet innebærer en enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av databasenes innhold ved å fremstille eksemplarer av innholdet og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Det ble påpekt at en overlevering av disse opplysningene til Staten måtte medføre økonomisk kompensasjon til kommunene. Dette standpunkt fastholdes av Storkommunegruppen.

Departementet har i Ot.prp. nr. 70 (2004-2005) langt på vei erkjent at når det gjelder det digitale eiendomskartverk og andre grunnkartdatabaser kan kommunene i stor grad sies å være de som har

frembrakt databasene. Departementet er imidlertid uenig i at det er kommunene som har frembrakt GAB.

Storkommunegruppen er uenig i at det er Staten som har frembrakt GAB, og skal bemerke at det neppe kan være tvilsomt at kommunene har bidratt vesentlig til etableringen av GAB. Det var lovhjemlene for kommunal innhenting av G-A-B-informasjon som dannet grunnlag for etableringen av GAB-databasene, henholdsvis delingslovens §§ 1-2, 1-4 og 4-1, samt bygningsloven § 94.

Storkommunegruppen vil derfor fastholde at så vel GAB som DEK og andre grunnkartdatabaser er frembrakt av kommunene, med store ressursmessige og økonomiske investeringer og at kommunene har den enerett til bruk av databasene som nevnt ovenfor.

Den del av Storkommunenes høringsuttalelse til Lov om Egedomsregistrering som vedrører de immaterielle rettigheter vedlegges sammen med et notat utarbeidet av advokatfirmaet Smith Grette Wille i forbindelse med lovforslaget. Konklusjonene fra disse dokumentene fastholdes.

Storkommunegruppen vil imidlertid ikke motsette seg at opplysningene i basene blir benyttet slik at formålet med en sentral matrikkelenhet oppfylles. Det skal imidlertid presiseres at avgivelsesplikten må være klart definert og må være begrenset til avgivelse av den informasjon som er helt nødvendig for å ivareta "statens tarv". Med andre ord må avgivelsesplikten snevres inn til å gjelde opplysninger som er strengt nødvendige for å oppfylle formålet med den nye matrikkelen.

Storkommunene vil imidlertid igjen påpeke at det fremstår som helt urettmessig og urimelig å pålegge kommunene å overføre slike data til Statens Kartverk uten vederlag.

Eneretten etter åndsverkloven § 43 til databaser gir en form for formuesposisjon. Storkommunene vil hevde at det uriktig er lagt til grunn i Ot.prp.70 (2004-2005) at Staten uten hinder av Grunnlovens § 105 kan overta kommunens formuesposisjon.

Ordlyden i Grunnloven § 105 fastslår som utgangspunkt at enhver som blir utsatt for ekspropriasjon, har krav på full erstatning for sitt økonomiske tap som følge av inngrepet. Dette gjelder både fysiske og juridiske personer.

Spørsmålet om i hvilken utstrekning kommuner er vernet etter Grunnlovens § 105 er omstridt. Uttalelser i juridisk teori spriker noe på dette punkt, og det er svært lite rettspraksis som gir entydig svar på spørsmålet.

Det må være grunnlag for å hevde at kommunene er vernet av Grunnlovens § 105, men at kommunene nyter et noe mer begrenset vern etter bestemmelsen enn private rettssubjekter. I en uttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling av 16. oktober 2002 ble det tatt til orde for et slikt syn.

I uttalelsen fra lovavdelingen ble det blant annet også uttalt følgende:

”At kommunene har et begrenset vern etter Grunnloven § 105, ble lagt til grunn i forslaget til lov om helseforetak. Departementet bygde, under henvisning til juridisk teori og tidligere tilfeller fra

lovgivningspraksis på at en fylkeskommune som må gi fra seg formuesverdier til staten ikke vil ha noe erstatningskrav etter Grunnloven § 105, dersom overtakelse av formuesverdier skjer som en konsekvens av at en offentlig oppgave ved lov pålegges et annet forvaltningsnivå enn tidligere, jf. Ot.prp. nr. 66 (2000-2001) s. 92. Stortinget sluttet seg til departementets lovforslag, riktignok uten å drøfte grunnlovsspørsmålet eksplisitt”.

Storkommunegruppen vil imidlertid påpeke at departementet i Ot.prp. nr. 70 (2004-2005) har trukket sin konklusjon om at Staten uten vederlag kan få utlevert opplysninger fra kommunale databaser nettopp på bakgrunn av uttalelser i Ot.prp. nr. 66 (2000-2001) om lov om helseforetak m.m. Storkommunegruppen vil hevde at dette er en feil slutning. Det er en stor og helt avgjørende forskjell i disse sakene. Ved lov om helseforetak overtok staten eieransvaret for virksomhetene innenfor spesialisthelsetjenesten og hele ansvaret for spesialisthelsetjenesten ble overført til statlig sektor. Alle oppgavene ble med andre ord også overført til staten. Ved opprettelse av den sentrale matrikkelenhet blir imidlertid en vesentlig del av oppgavene igjen hos kommunene. Matrikkelføringen skal fortsatt skje i kommunene. Staten eksproprierer dermed løpende en formuesverdi fra kommunene for deretter å bruke ervervlsen til eget inntektsbringende formål.

Fra Storkommunegruppens side vil det bli hevdet at spørsmålet om utlevering av opparbeidet databaseinformasjon heller ikke for øvrig har noen parallell til de erstatningsrettslige spørsmål som ble drøftet i forbindelse med Statens overtagelse av eieransvar innen spesialisthelsetjenesten.

Som det fremgår av lovavdelingens uttalelse var grunnlovsspørsmålet ikke vurdert eksplisitt i denne sammenheng, og det må dermed kunne legges til grunn at det heller ikke er tilstrekkelig vurdert om overtakelse av kommunens databaser kommer i strid med Grunnlovens bestemmelser til vern om økonomiske rettigheter.

Forholdet til Grunnloven § 105 er dermed ikke tilstrekkelig utredet fra Statens side, og Storkommunegruppen fastholder at kommunene har krav på erstatning for overlevering av allerede opparbeidede databaser, og også for overlevering av løpende innhentet informasjon. Den økonomiske situasjonen for kommunene må avklares før ikrafttredelse av lov og forskrift.

Betaling for opplysninger fra matrikkelen

I forslaget er det lagt opp til at Statens Kartverk skal fastsette reglene for betaling for opplysninger fra matrikkelen og om fordeling av inntektene fra salg av slike opplysninger mellom kommunene og Statens Kartverk.

Kommunene beholder en foreløpig uavklart del av oppdaterings- og vedlikeholdsplikten for registerinformasjonen. Etter Storkommunegruppens syn vil det være naturlig å legge opp til en modell hvor det er samsvar mellom oppgavedeling og inntektsdeling, men hvor det i tillegg tas hensyn til at kommunene bør tilkomme en forholdsmessig større andel av inntektene grunnet sine rettigheter til databasene. En slik modell vil være best i samsvar med alminnelige økonomiske prinsipper og vil være i samsvar med prinsippene for oppgavedeling mellom stat og kommune. Det nærmere arbeidet med etablering av en slik oppgave- og inntektsfordelingsmodell bør gjøres i

samarbeid mellom Statens Kartverk og kommunene. Regulering av disse forhold er av helt avgjørende økonomisk betydning for kommunene og må avklares før ikrafttredelse av lov og forskrift.

Avtalen om datautveksling og rettigheter til salg av GAB-data, inngått i mars 2001 mellom Oslo kommune, Norsk Eiendomsinformasjon og Statens Kartverk (trekantavtalen) er et eksempel på en avtale fremforhandlet mellom de involverte parter og som har fungert etter hensikten. Avtalen vedlegges.

Kommunenes vedlikeholdsplikt må likeledes klart defineres og må stå i et rimelig forhold til de inntekter kommunene mottar for bruken av matrikelopplysningene

Kristine M. Madsen og Bente Holmvang